

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

בראשית

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה

בראשית

א.

"התנינים"

ניתן היה להסביר, לפחות בדוחק, שבפירושו "דגים גדולים" מתכוון רש"י רק לתת סימן לסוג הדגים המכונה תנינים, שהם דגים גדולים, אך לא שמשמעות המלה תנינים עצמה היא שדגים אלו הם גדולים.

ואז לא היה הקושי על "התנינים הגדולים" עצום כל כך, כי אנו מוצאים בדומה לכך במקומות אחרים⁵, שבהם מוסיפה התורה תואר כלשהו למלה מסויימת רק כדי להדגיש את הענין שמבטא תואר זה, כי הדבר הנקרא בשם זה הוא תמיד בעל התכונה המתוארת בתורה.

אך כיון שעל ידי ציטוט "דברי אגדה" על ידי רש"י מובן שלפי דרך הפשט אין ידוע איזה סוג דגים נקרא תנינים, מוכח, לכאורה, שבפירושו "דגים גדולים" אין רש"י מתכוון לתת סימן לדגים התנינים, אלא לבאר את פירושה המלה תנינים⁶, שהמשמעות של המלה תנינים עצמה היא – דגים גדולים⁷,

ולפי זה קשה⁸: אם במלה תנינים עצמה נכללת המשמעות של דגים גדולים, אין מקום להוסיף את התואר "הגדולים" לאחר המלה "התנינים"?

ג. התנינים – "הוא לויתן"

לאחר שמביא רש"י את פירושו האגדה שתנינים "הוא לויתן", הוא מוסיף "ובן זוגו"⁹ – שבמלה תנינים אין הכוונה רק ללויתן הזכר, אלא אף לבן זוגו. לאחר מכן הוא מצטט את המשך דברי האגדה: "שבראם זכר ונקבה והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד

מן הפסוק "ויברא אלקים את התנינים הגדולים"¹, מצטט רש"י את המלה "התנינים" – בלי לצטט גם את המלה "הגדולים" – ומפרש: "דגים גדולים שבים". כלומר, מהמלה "התנינים" בלבד כבר ידוע שתנינים הם דגים גדולים.

אין מובן: מכך שהתורה מוסיפה לתנינים את התואר "הגדולים" מובן, לכאורה, שתנינים כוללים סוגים שונים של דגים, גדולים וקטנים. מדוע, אפוא, אומר רש"י, שתנינים הם דגים גדולים?

ב. "דברי אגדה" מחזקים את הקושי

לאחר הפירושו "דגים גדולים שבים", שאומר רש"י לפי פשוטו של מקרא, הוא מוסיף: "ובדברי אגדה² הוא לויתן".

מדוע מצטט כאן רש"י דברי אגדה, והרי פירושו רש"י על התורה הוא בדרך הפשט³? ההסבר הפשוט לכך הוא: לפי הפשט עצמו עדיין אין ברורה כל כך משמעות המלה תנינים – ידוע רק שאלה הם דגים גדולים, אך אין ידוע איזה סוג של דגים. ולכן נזקק רש"י לפירושו של האגדה⁴, שזהו הלויתן.

ברם, לפי "דברי אגדה" שמוסיף רש"י, מתחזק הקושי מלשון הפסוק "התנינים הגדולים" על פירושו "דגים גדולים":

אילו לא היה רש"י מביא את "דברי אגדה"

(1) בראשית א, כא.

(2) ב"ר פ"ז, ד. וז"א לך, ריש ע"ב. ח"ב לך, ריש ע"ב. תיב"ע ע"פ.

(3) ואין לומר שכוונת רש"י בזה הוא סיוע הענין "תנינים כתיב" – כדלהלן סניף ד'.

(4) ואף שבכמה מקומות, כאשר עפ"י דרך הפשט חסר ביאור, כותב רש"י "לא ידעתי" – אף שגם שם ישנם פירושי רז"ל באגדה וכו' – הוא לפי ששם, הפירושים דדברי אגדה כו' אינם מיושבים לפי פשטות הכתובים (ולפעמים גם טותרים). משא"כ בנדר"ד, הרי מצד הפשט אין שום הכרח איזה מין דג נקרא בשם תנינים, וא"כ אפשר שהוא לויתן.

(5) וכמו "רקיע השמים" (א, יד. ועוד); "דגת הים" ו"עוף השמים" (א, כז).

(6) וכן מוכח לכאורה גם מרש"י "דגים גדולים שבים" שכוונתו היא לפירושו תיבת התנינים – שהרי כל הדגים הם בים ואי"ז סימן על דג מיוחד (אבל ראה להלן הערה 23).

(7) ובדוגמת שמות הנהרות "פישון", "גיחון", "חידקל" ו"פרת", שמורות גם על תכונות הנהרות (פירש"י ב, יא"ד).

(8) נוסף על מה שחסר ביאור: איך מרומז "גדולים" ב"תנינים".

(9) זהר שם. תיב"ע כאן.

את פירושו, אלא הוא צריך לציין תחילה את הקושי שברצונו ליישב.

וכיון שבפסוקנו כותב רש"י "התנינים כתיב" לאחר הפירוש "והרג את הנקבה", ברור¹⁶, שבדברי האגדה הוא מתכוון ליישב קושי שהילד מעורר בעצמו, ואשר רש"י אינו צריך לציינו.

אך כיון שבמלה "התנינים" מתעורר גם הקושי לגבי הכתיב החסר, לכן רק לאחר שרש"י מביא את דברי האגדה ומתרחץ את הקושי הבלט, הוא מוסיף "התנינים כתיב" – שדברי האגדה מיישבים גם את הקושי לגבי כתיבת המלה "התנינים" ללא יו"ד.

ה. תנינים – גדולים במיוחד

ההסבר לכך הוא:

לאחר המלים "ויברא אלקים את התנינים הגדולים" נאמר "ואת כל נפש החיה... אשר שרצו המים". וקשה: ב"כל נפש החיה" נכללים גם התנינים, כפי שמובן מכך שבפסוק אחד לפני כן¹⁷ נאמר רק "שרצו המים שרץ נפש חיה", מלים הכוללות את כל סוגי בעלי החיים, כולל התנינים, והתנינים אינם מוזכרים שם בנפרד. ואם כך מספיק לכתוב "ויברא אלקים את כל נפש החיה..." ומדוע מציינים בנפרד "את התנינים"?

על כך מפרש רש"י "התנינים – דגים גדולים" – שהתנינים מוזכרים בנפרד משום שהתנינים שבפסוקנו¹⁸ הם "דגים גדולים".

16 ובפרט שברש"י הוצאת בערלינער לא ישנו הסיוע "התנינים כתיב".

17 א, ב. 18 וי"ל שזהו רק תנינים שבפסוק זה ודלא כפירוש

המצו"צ (תהלים (עד, יג) ש"תנים הוא שם דג גדול". וראה גם פירושו ביהוקאל (לב, ב). תהלים (קמח, ז), כי מכיון שעפ"י דרך הפשט אין ידוע (לפי' רש"י) איהו מין דג נקרא תנין, מני"ל שהוא דג גדול? ולכן י"ל שכוונת רש"י ב"דגים גדולים" הוא רק לתנינים שבפסוק זה.

(וכן בתהלים קמח, ז שמפרש רש"י "תנינים – דגים גדולים", הוא לפי שמכיון שנאמר שם "הללו גו' תנינים" (דלכאורה למה תנינים דוקא) מוכח שכוונת הכותב הוא לדגים גדולים. ועד"ז באיוב ז, יב – ממה שמדמה הכותב "תנין" ל"ים" מוכח שהכוונה שם הוא לדג גדול).

לבוא¹⁰, שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם¹¹. ומסיים רש"י: "התנינים כתיב" – שבכך מובן מדוע נאמר "התנינים" ללא יו"ד, בלשון יחיד¹², כי לאחר שהקב"ה הרג את הלוייתן הנקבה, נשאר רק תנין אחד.

אין מובן: כדי לפרש לאיזה סוג דגים הכוונה במלה "תנינים", מספיק לומר "הוא לוייתן". מדוע מצטט רש"י גם את המשך דברי האגדה?

ד. דברי האגדה באים ליישב קושי בולט

במבט ראשון נראה מדברי רש"י, שהקושי שלו במלה "התנינים" הוא:

מקריאת המלה "התנינים" בלשון רבים (בתוספת יו"ד), וכן מן הניסוח "התנינים הגדולים" ברור שמדובר כאן על יותר מאשר תנין אחד. אם כך, מדוע כתובה המלה "התנינים" בלשון יחיד, ללא יו"ד?

כדי ליישב קושי זה מביא רש"י את דברי האגדה, שבמלה "התנינים" אכן מתכוונים ללשון רבים – שנים: "...הוא וכן וזוגו". אך בכל זאת נאמר "התנינים" בלשון יחיד, כי "הרג את הנקבה", ונשאר רק תנין אחד¹³.

אך לאמיתו של דבר אי אפשר לפרש כך. כי כאשר רש"י מסביר את הסיבה לכך שמלה מסויימת כתובה בכתיב "חסר", הוא נוהג בכל מקום¹⁴ לציין בתחילה שהמלה כתובה בכתיב חסר, ורק לאחר מכן לבאר את הסיבה לכך.

כי השאלות לגבי "חסר" ו"מלא" קשורות רק ל"כתיב", ולכן אינן קשות כל כך בדרך הפשט¹⁵, וייתכן ש"בן חמש למקרא" לא יבחין בכך. לכן אין רש"י יכול להתחיל בהן

10 ב"ב ער, ב (אבל לא עה"פ תנינים). ח"ב שם.

11 ב"ב שם.

12 זהו שם.

13 ומה שרש"י מוסיף "ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא"

– ראה להלן סעיף ח'.

14 ראה פרשתנו א, יד. וירא ית, א. יט, א. ח"ש כג,

י. טז. ועוד. ועוד.

15 בכלל לא בגדר קושיא – כדמוכח מזה שרק במקומות ספורים בתורה – מבארים רש"י בפירושו.

שמדובר כאן על יותר מתנין אחד, וכיצד ייתכן לפרש בדרך הפשט שב"התנינים" הכוונה היא ללוייתן אחד?²³

לפיכך מוסיף רש"י ואומר "ובן זוגו", שכוונתו היא לאגדה במקום אחר²⁴, האומרת ש"התנינים" הם שנים – "לוייתן ובן זוגו".

ז. ברא זוג, אך "הרג את הנקבה"

כל המינים של בעלי החיים שברא הקב"ה צריכים להיות קיימים גם עתה²⁵, אלא אם יש סיבה מיוחדת שלא יתקיימו, כנאמר בסוף פירוש רש"י. ולכן, כאשר בן החמש למקרא לומד שהקדוש-ברוך-הוא ברא את הלוייתן ובן זוגו, הרי הוא עלול לטעות בהבנת הפסוקים, בחושבו שגם הלוייתן הנקבה קיימת עתה, ושגם על הלוייתן מדובר בפסוק הבא: "ויברך אותם... כפי שמוכן מן הפסוק בפשטות,

לכן מסביר רש"י "שבראם זכר ונקבה והרג את הנקבה"²⁶ – שבפסוק "ויברא אלקים את התנינים" אכן מדובר על שני תנינים: "זכר ונקבה", אך לאחר מכן "הרג את הנקבה", ולכן נותר רק לוייתן אחד.

ח. לשם מה "ויברא"?

כאשר רש"י אומר "והרג את הנקבה" הוא

(23) בב"ר שם: "זה בהמות ולוייתן". אבל בדרך הפשט א"א לפרש ש"התנינים הגדולים" (לשון רבים) קאי גם על "בהמות", כי הכתוב "ויברא גו' את התנינים" בא בהמשך לדלעיל מיני' – "שירצו המים".

ויש לומר שזוהו גם כוונת רש"י במ"ש "דגים גדולים שבים" – דלכאורה, "שבים" מיותר – לשלול את פירוש המדרש (בהדגישו שהכתוב מדבר ע"ד שבים).

(24) חז"א שם. ח"ב שם. (וגם במס' בי"ב שם: זכר ונקבה בראם).

(25) שהרי נבראו ע"י ה', נאמר עליהם שהם "טוב", ובפרט נבראים שבים – שנאמר עליהם תיכף: ומלא את המים גו'. ועד כדי כך שאם "מחסרים אותם" נתברכו במיוחד בכדי שיתקיימו, וכפ"ש בפסוק שלאח"ז.

(26) אין לומר שכוונת רש"י במ"ש "והרג כו'" הוא לפי שע"י הטעם "והרג" [ש"אם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם], מתבטא גזלות הלוייתן – כי מלשון רש"י מוכח אשר "ש"אם יפרו כו'" הוא רק טעם (הבא בדרך אגב) ל"והרג את הנקבה".

אך בן החמש למקרא טוען: גם בסוגי הדגים האחרים יש דגים שונים: קטנים וגדולים, ובכל זאת כולם נכללים במלים "כל נפש החיה". האם משום שדגי התנינים גדולים יותר יש לצייןם בנפרד?

על כך מציין רש"י שבמלה "תנינים" הכוונה היא לדג הלוייתן¹⁹, המפורסם (גם בין ילדים)²⁰ בגודלו העצום, וכיון שמדותיו של הלוייתן שונות לחלוטין, ללא כל השוואה אפילו לדג הגדול ביותר מכל סוגי הדגים האחרים, לפיכך הוא נמנה בפני עצמו²¹.

בכך מובן גם מדוע "התנינים הגדולים" מופיעים לפני "כל נפש החיה" – למרות שהתנינים הוא סוג אחד בלבד – כי סוג זה חשוב יותר מכל נפש החיה, עקב מדתו העצומה במיוחד.

ו. "לוייתן ובן זוגו"

כאשר רש"י כתוב "ובדברי אגדה הוא לוייתן", הוא צריך מיד להוסיף "ובן זוגו". כי במדרש, באגדה, כאן במקום זה²² נאמר שללוייתן אין בן זוג, ולכן נאמר "התנינים" בלשון יחיד.

ואם כך, מתעורר מיד הקושי: מהמלים "התנינים (קרי – ביו"ד) הגדולים" ברור

אבל ישנם גם תנינים קטנים, כמשמעות פשוטות לשון הכתוב "התנינים הגדולים"*. (וגם להפירוש "הוא לוייתן" מוכרח לומר ש"תנינים" הוא שם כללי לכמה מיני דגים – לא רק ללוייתן – כי לוייתן ישנו עכשיו רק אחד, וממ"ש (תהלים שם) הללו גו' תנינים (לשון רבים) מוכרח שגם עכשיו ישנם כמה תנינים).

(19) ראה גם גו"א כאן.

(20) וגם ברש"י כאן מבואר זה שאם יפרו וירבו כו'.

(21) ועפ"י מובן בפשוטות מה שרש"י מביא בפירושו "דברי אגדה" (ראה לעיל הערה 4) – כי אגדה זו מוכרחת מפשוטו של מקרא, כי הוא הדג היחידי שגדולתו הוא באי"ע לשאר הדגים. (ומ"מ כותב רש"י על זה "דברי אגדה" – כי באם לא ה' נמצא פירוש זה ברז"ל – בכדי לתרץ הטעם מה שתנינים נמנה בפ"ע, א"א לחדש "הוא לוייתן" בלי מקור לזה).

(22) רבה פ"ו, ד.

* לפירוש המצודות, צריך לומר שפירוש "התנינים הגדולים" הוא דוגמת הענינים שנסמנו בהנחה 5 ובפרט. שכאן נוגע להדגיש את חשיבותם – "הגדולים" – שבשבילה נמנו בפ"ע.

ולפי זה יוצא, שגם אילו רש"י לא היה כותב "ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא" היתה מובנת המטרה של בריאת הלוייתן-הנקבה: כדי לא לאפשר את הטעות ש"שתי רשויות הן". ומדוע, אפוא, צריך רש"י להוסיף "ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא"?

אמנם, כאשר בן חמש למקרא לומד את פירוש רש"י זה על התנינים, הוא עדיין אינו יודע את הטעם "שלא יאמרו...". אך רש"י יכול היה לפרש כאן "שלא יאמרו..." כטעם לבריאת בן זוגו של הלוייתן, שהוא הטעם שמציין רש"י בדרך הפשט לבריאת בת זוגו של האדם – במקום לבאר "ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא", שזהו פירוש בדרך האגדה והמדרש לחלוטין?

ההסבר לכך הוא:

לאחר "ויברא אלקים" מסיים הפסוק ואומר: "וירא אלקים כי טוב". יותר מכך, בהמשך הפרשה³³ נאמר "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", ודבר זה מובן בהגיון הפשוט אף לפני לימוד פסוק זה – שכל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא, כולל גם בן הזוג של הלוייתן, הוא טוב מאד. לא ייתכן אפוא לומר שבן הזוג של הלוייתן אינו בריאה טובה כשלעצמה, והוא נברא רק³⁴ למען

צריך להוסיף [לא רק את הטיבה ל"והרג"²⁷: "שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם", אלא עליו להוסיף ולציין] ש"ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא", כי אין מובן לחלוטין מדוע היה צורך ב"ויברא" את בן זוגו, כאשר מיד לאחר מכן "הרגו"²⁸.

ט. בריאת בן זוג "שלא יאמרו שתי רשויות הן"

לכאורה, אפשר לשאול:

על הפסוק "לא טוב היות האדם לבדו"²⁹ מפרש רש"י: "שלא יאמרו שתי רשויות הן, הקדוש-ברוך-הוא יחיד בעליונים ואין לו זוג, וזה בתחתונים ואין לו זוג".

[לכאורה, צריך היה להבין שלא טוב לאדם להיות לבד, כי אילו היה לבד היה קשה לו "להסתדר"³⁰. ולכן "אעשה לו עזר", שהאשה דואגת לצרכי בעלה.

אך רש"י אינו מסביר כך, כי לפי זה היה צריך להיות כתוב "לא טוב לאדם היות לבדו". מן הניסוח "לא טוב היות האדם לבדו" מובן ש"היות האדם לבדו" הוא "לא טוב" בכללותו.³¹ ולכן מפרש רש"י "שלא יאמרו..."³²].

(27) ופשוט שאין לומר ש"ומלחה כו'" הוא הטעם ל"והרג" – כי ה' אפשר להרוג אותה נע"ז ולמלחה.

(28) ולכן מקדים רש"י "ומלחה כו'" ל"שאם יפרו כו'", כי – באם רש"י לא ה' כותב "ומלחה כו'" – ה' או "והרג את הנקבה" היפך השכל, ולא רק שה' חסר טעם לזה.

(29) פרשתנו ב, יח.

(30) כמו שאמרו (יבמות סג, א) אדם מביא חטין כו', וגם ה"בן חמש למקרא" רואה אשר המצאת צרכי אביו הוא ע"י אמו ודאק.

(31) ובוה יובן מה שרש"י שטעלס זיך על התיבות "לא טוב היות וגו'" – דלכאורה ממ"נ: או שהוצרך להנתיק (לא רק לרמזם ב"ויגו") גם התיבות "האדם לבדו" (מכיון שזה נוגע למ"ש בפירושו "ואין לו זוג"); ומכיון שתיבות אלו רק מרמזים ב"ויגו" (לפי שמפרש רק הטעם למה "היות האדם לבדו" הוא לא טוב), הרי נח"ש שלא הוצרך להעתיק תיבת "היות" – כי ההכרח בפירושו (אשר "לא טוב" אינו להאדם כ"א "שלא יאמרו") הוא מלשון הכתוב "לא טוב היות וגו'" "היות וגו'" – המציאות שנאמר לאחר זה ("האדם לבדו") הוא לא טוב בכלל, ככפנים.

(32) ומה שהכתוב מסיים "אעשה לו עזר" – יש לומר: אלוילי הטעם "שלא יאמרו כו'" לא ה' האדם צריך לעזר כלל, במכ"ש מהבע"ה, שהרי האדם הוא בר דעת

(ובקדושין פב, ב): מה אלו כו' אינו דין שאתפרנס שלא בצער). אלא שבכדי לשלול לגמרי את הטעות "שתי רשויות הן" [כי מכיון שבתיחלה נברא האדם יחידי ורק אח"כ נבראה האשה (ובפרט שהאדם נברא בצלמנו כדמותנו) עלול לטעות יותר בן], נבראה האשה (א) באופן שתה' לו "עזר" (וזה פועל על האיש שנעשה מוכרח לעזרתה). (ב) באופן שתה' "כנגדו להלחם" (כשלא זכה) – ש"ע"ז מתחזקת יותר השלילה שאינו יחיד כו'.

(33) א. לא. ובח"צ קו, רע"א (עה"פ): אפילו נחשים כו' כולו שמש"ע עלמא כו'. וראה גם במס' שבת (עו, ב), שגם הנחש נברא (לא בכדי לייסר את האדם, כשחוטא, כ"א) "לחפפית". וראה ג"כ סנהדרין נט, ב.

(34) אבל מובן שגם בכדי "שלא יאמרו" הוצרך לברוא בן זוג להלוייתן, כי אף שהאדם הוא בחיר הנבראים – הרי בענין "יחיד בתחתונים", אין סביר לחלק בנייהם – ועפ"י יובן* הטעם (עפ"י דרך הפשט) מה שברא הקב"ה

(* אף שגם בלאה"כ אי"ז קושיא – כי כו"כ ענינים בהבריאה, שאין אנו יודעים הטעם למה נבראו באופן זה דוקא ולא באו"א – שלכן כותב רש"י רק "ומלחה כו'", אף שהתלמיד לא למד עדיין הטעם "שלא יאמרו כו'".

עלולים ללמוד ממנו ולחשוב שאף הם אינם זקוקים לבן זוג⁴⁰. וכדי למנוע עיוות זה בעולם, צריך גם ה"לוייתן" בן זוג, ועליו לדאוג לכך לא רק למראית עין, שהאחרים יחשבו שיש לו בן זוג, אלא באמת ובפנימיות.

מטרה צדדית – "שלא יאמרו שתי רשויות הן". לכן אומר רש"י "ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא", שבבריאה זו עצמה יש טעם, ולכן היא נקבעה כמאכל לצדיקים לעתיד לבוא.

ג. גם יהודי בדרגת "לוייתן" צריך בן זוג

בפירושו רש"י יש גם "יינה של תורה"³⁵, ומכך מובן שגם הפרטים שמציין רש"י לגבי הלוייתן, יש בהם הוראות בעבודתו הרוחנית של האדם.

ההוראה הראשונה היא, שעליו להיות "הוא ובן זוגו": אפילו כאשר יהודי הגיע לדרגה נעלית ביותר בעבודת ה', לדרגה של "לוייתן", שהוא בהתאחדות והתחברות תמיידית עם הקדוש-ברוך-הוא, כמפורש בלקוטי תורה³⁶ שלוייתן הוא "לשון התחברות כמו: הפעם³⁷ ילוה אישי אלי" – בכל זאת הוא צריך בן זוג, חבר שייסייע לו בעבודתו הרוחנית.

ומתעוררת השאלה: יהודי רגיל, שעליו להילחם נגד נפשו הבהמית, מובן, שהוא זקוק לעזרת בן זוג³⁸. אך אם הוא כבר "לוייתן", ואין לו מה לחשוש מהנפש הבהמית, הרי הוא כבר יכול לעבוד את ה' "לבדו", ומדוע הוא צריך בן זוג?

על כך אומר רש"י, שה"לא טוב" האדם הוא "לבדו" איננו בשבילו – למענו בלבד, הרי כיון שהוא כבר בדרגה של "לוייתן", אין נזק בהיותו "לבדו" – אך אין הדבר טוב עבור העולם בכלל – "שלא יאמרו"³⁹: יהודים אחרים, שאינם בדרגתו,

גם את הנקבה (ח') וא"ח"ה הרג אותה ומלחה – ולא ברא מלכתחילה לוייתן מלוח – כי אז לא היה נשלל הטעות שתי רשויות הן. – הטעם ע"ז בפנימיות הענינים, ראה להלן הערה 46, 52.

(35) היום יום ע' כד.

(36) שמיני ית, ב. וראה גם תו"א כג, ב.

(37) לשון הכתוב ויצא כט, לד. וראה יפ"ת לבי" (פע"א, ד), ש"איש" קאי על הקב"ה. וראה גם ד"ה ויתן לך תש"ב ספ"ב.

(38) ראה היום יום ע' יג.

(39) ראה לעיל הערה 34, שטעם זה הוא גם בנוגע להלוייתן.

יא. התכלית – דירה בתחתונים

יכול יהודי כזה לטעון: מדוע עלי להתאים את עצמי לעולם? אדרבה, טוב יותר שעל ידי עבודתי אשפיע על העולם שיגיע לדרגה של לוייתן, ומי שאינו מסוגל לכך – במה נחשב הוא?

על כך אומר רש"י "שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם": תכלית בריאת העולם היא דירה בתחתונים⁴¹, שגם בדרגות הנמוכות, ב"תחתונים", גם בהן יהיה לקדוש-ברוך-הוא, כביכול, דירה. וביתר דיוק: צריך להיות הן אופן עבודה של לוייתן – יהודא עילאה⁴², והן עבודתם של אלו העובדים בעולם, מלשון העולם⁴³, ובאמצעותם העולם קיים⁴⁴, ועל ידי כך תתמש הכוונה של דירה בתחתונים⁴⁵.

(40) וכשלא יהי' להם חבר וריע בעבודת ה' ואדם קרוב אצל עצמו וכו', אפשר להיות התגברות נה"ב, עד כדי כך, שיהיו עלולים לטעות – כלשון רש"י (בראשית ב, יח) – ששתי רשויות הן ח"ו. ולהעיר מאבות (פ"ד מ"ח): "אל תהי דן יחידי" (ש"ל"ש גם בנוגע לחשבון צדק דעצמו) ומפרש הטעם "שאין דן יחידי אלא אחד" – כפרש"י כאן הקב"ה יחיד בעליונים. ועפ"י י"ל שגם מצד עצמו מוכרח לבן זוג ודלא ככפנים.

(41) תנחומא נשא טז. במדבר פ"ג, ו. תניא פל"ו.

(42) ראה לקו"ת שם, שהחיבור דבח' לוייתן "זוה ע"י העבודה הרוחנית של הצדיקים הנקראים נוני יומא".

(43) לקו"ת שלה, ד. ד"ה על ג"ד ש"ת בתחלתו. ובכ"מ.

(44) ראה לקו"ת שמיני ית, ג) שלהיות שהעו"ה הוא גשמי, צריך לצדיקים שעבודתם בגשמיות, והם דוקא העומד שעליהם העולם עומד.

ולהעיר שכ"ל בב"ר כאן (פ"ו, ד) מפרש התנינים בהמות (שבחררי אלף) ולוייתן – המרמוזים על שני סוגי עבודה הנ"ל וכמפורש בלקו"ת שם.

(45) ראה תו"א ב, ה: "פי' וענין היות האדם לבדו... שאו ה' הכל בבח' ביטול כמו שהוא למעלה בבחי' יחוד' כו", עיי"ש. ועפ"י יש לומר שב"לא טוב היות האדם לבדו" מרומז הקלוקל העלול להיות בעולם, כשהאדם שבבחי' לוייתן יהי' לבדו בלא בן זוג (לא רק באם לא יפעול עלי' בעולם, שאו אפשר לטעות ח"ו "שתי רשויות הן" (כנ"ל) סעיף י"ד בהערה 40), אלא גם כשיגבי' את כללות העולם לבחי' לוייתן, כי "לא טוב" שכל העולם יהי' בבחי' זו

של יחודא עילאה, ואילו הנקבה היא ההתפשטות של יחודא עילאה⁴⁹.

ואלה הן שתי ההוראות – עבור רוב בני האדם – משני דיוקים אלו:

(א) גם בהם צריכה להיות נקודה של יחודא עילאה. יש בכך צורך למען עבודתם עתה, למרות שעיקרה הוא יחודא תתאה. כי כדי שעבודת יחודא תתאה תהיה "עבודה אמיתית" יש צורך ב"מעט מועיר", בבחינת נקודה, גם בביטול של דרגת יחודא עילאה⁵⁰.

(ב) כיון שכל הגילויים שלעתידי תלויים במעשינו ובעבודתנו עכשיו⁵¹, הרי כדי שלעתידי לבוא יהיה גילוי של בחינת התפשטות של יחודא עילאה, הכרחי שגם עתה תהיה – לפעמים – עבודה של יחודא עילאה גם בבחינת התפשטות. אלא, שאצלם עבודה זו היא באופן של "הרג", שנשאר רק גופה. כלומר, רק הדברים שקשורים למעשה ממש, ללא חיות והתלהבות, שהרי החיות והתלהבות שלהם היא ביחודא תתאה ורק "מעט מועיר" בדרגת יחודא עילאה. אך גם המעשה בפועל ממש צריך לבוא כתוצאה מדבר זוי.

ודוקא מהעבודה של התפשטות בדרגת יחודא עילאה, למרות שהיא באופן של "הרג", התוצאה היא "ומלחה לצדיקים לעתידי לבוא"⁵², שתהיה "אכילה וסעודה – היא ההשגה שישגיגו"⁵³, שגם את ההתפשטות של

מובן שהכרחי שיהיו יהודים שהם תמיד בדרגת יחודא עילאה, אך אצל רוב האנשים – "יפרו וירבו" – ישנה עבודה של יחודא תתאה.

ב. "הרגו" רק את הנקבה

אך אנו עלולים לחשוב שרוב האנשים אינם צריכים להיות קשורים כלל לדרגת יחודא עילאה, ולכן אומר רש"י, שגם בדרגה של "יפרו וירבו", שדואגים לקיום העולם (מלשון העולם), הרי רק "הרג את הנקבה", ובכך יש שני דיוקים:

(א) הרגו רק את הנקבה, ואילו את הזכר השאירו חי, כי זקוקים לו גם עתה שיהיה חי.

(ב) גם את הנקבה רק "הרגו", נטלו ממנה את הנפש ואת החיות, אך גופה נשאר, ויותר מכך: מלכתחילה בראוה חי, כדי⁴⁶ שגם מאוחר יותר היא תיכלל בסוג החי⁴⁷, מפני שיש בה צורך לצדיקים לעתידי לבוא, ובכך הכוונה היא לכל ישראל, כנאמר⁴⁸ "ועמך כולם צדיקים".

ג. גם עתה יש צורך ב"יחודא עילאה"

משמעות הדברים בעבודת האדם היא:

ההבדל בין זכר לנקבה הוא: "זכר" מצביע על "נקודה" ותמצית, ואילו נקבה – על "התפשטות". כפי שבהולדה, הרי מהאב באה רק טיפה – נקודה, ועל ידי שהייתה תשעה חדשים בבטן האם היא מתפשטת לכל פרטיה. כך מובן גם לגבי הליתין, שהזכר הוא הנקודה

"לבדו". ויש לרמוז זה בלשון רש"י "הקב"ה יחיד בעליונים כו' וזה בתחתונים" – המשכת בחי' יחיד" בתחתונים.

(46) ראה לעיל הערה 34. אבל בפנימיות הענינים, קשה לומר שכל הטעם בבריאתה באופן כזה הוא בכדי שלא יאמרו כו', כי (א) ממ"ש "יורא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" מוכח אשר ה"טוב מאד" שבהנבראים עצמם (ראה לעיל הערה 33) הוא גם בנוגע לאופן התהוותם – כל אשר עשה. (ב) מכיון שבהנקבה יש מעלה על הזכר אשר דוקא אותה מלחה לצדיקים לע"ל (ראה ב"ב שם: נקבה מליחא מעלי), אין מסתבר לומר אשר התהוותה (כפרט עיקרי כזה, שנברא חי ולא מתה) הוא רק בכדי שלא יטעו בהזכר.

(47) ראה ד"ה החודש הזה ש"ת סעיף ב', שלהדיעה שהטעם ה' עץ, הוא מסוג הצומח – אך שכבר נכרת משרשו. (48) ישע"י ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק.

49) ועפ"י יש לבאר שני הטעמים שבמ"ב ב"ב שם על שהרג את הנקבה דוקא: בשביל הגילוי דעשתד – נקבה מליחא מעלי", לפי שהיא ההתפשטות דחורע, ובשביל העבודה עכשיו – "בהדי נקבה לא אורח ארעא", כי מצד ההתפשטות דחורע א"א להיות קיום העולם לשון העולם.

(50) קונט' עת"ח סעיף ז' ואילך.

(51) תניא רפ"ז.

(52) ועפ"י יובן בתוספות ביאור מה שבתחילה ברא את הנקבה והרג אותה ורק אח"כ מלחה לצדיקים לע"ל, כי מכיון שהגורם שזכר המצוה היא המצוה בעצמה" (תניא שם), הוצרך להיות תחילה בריאת הנקבה והריגתה, המורה על העבודה בבחי' ההתפשטות דחורע באופן ד"ההרג, ועבודה זו עצמה גורמת את השכר – ומלחה לצדיקים לע"ל. וכפ"י יומתק גם מה שסעודה דלע"ל לא היתה בריאה בפ"ע כ"א נעשית מהליתין שהיתה מקודם.

(53) לקוטי ויקרא ד, טע"א ואילך. וראה גם ח"א מהנ"ע קלה, ב.

בפנימיות, שיקויים היעוד "ומלאה הארץ דעה
את הוי' כמים לים מכסים"⁵⁵, שגם את בחינת
"ים" – יחודא עילאה, יקלטו וישיגו
בפנימיות, ואף באופן של דעה.

(משוחת ש"פ בראשית תשכ"ז)

יחודא עילאה יפנימו "כדם ובשר כבשרו",
ויקלטו בהבנה ובהשגה.

אמנם, עתה אין דרגה זו מאירה אצלם
בפנימיות, בכל זאת היא גורמת לענין
של "ומלחה" – הקדוש-ברוך-הוא משמרה
ומקיימה⁵⁴, שהיא נשארת בשלמותה "כמונח
בקופסא", ולעתיד לבוא היא תתגלה

(54) ראה לקו"ת שם ו, ג שמלח הוא הכח המעמיד ומקיים.

(55) ישע'י יא, ט. וברמב"ם (בסיום וחותם): (שבימות
המשיח) יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים
הסתומים כו' שנאמר כו' כמים לים מכסים.

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

❧ ❧ ❧

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז **יחי**, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

❧ ❧ ❧

יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

הוספה

בשורת הגאולה

ד.

בתקופתנו זו מתרחשים ברחבי העולם נסים ונפלאות (עד ל"נפלאות גדולות"¹, ולא רק באופן ד"לעושה נפלאות גדולות לבדו", ש"אין בעל הנס מכיר בניסו"², אלא גם) באופן גלוי לעין כל – מעין ודוגמת והכנה לנסים ונפלאות דגאולה העתידה לבוא תיכף ומיד, עלי נאמר³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

ולדוגמא:

במדינות גדולות וחזקות הולכים ומשתנים סדרי השלטון והמשטר לטוב, טוב צדק ויושר⁴ – מעין ודוגמת והכנה לתיקון ושלמות העולם בימות המשיח⁵, כולל בנוגע לבני – נתינת חופש בכל הקשור לעניני יהדות, תורה ומצוות⁶, עד ליציאתם של מאות אלפי יהודים לחירות – מעין ודוגמת והכנה לקיבוץ גלויות (בבחינת "טועמי' חיים זכו"⁶) בימות המשיח; המאורעות במפרץ הפרסי – מסימני הגאולה, כמארוז"ל בנוגע ל"מלכיות מתגרות כו"⁷, ובפרטיות יותר – "מלך פרס (דקאי בפשטות על השטח שכולו עירק) מתגרה במלך ערבי כו' וכל אומות העולם מתרעשין ומתבהלים כו', ואומר (הקב"ה) להם (לישראל) . . אל תיראו הגיע זמן גאולתכם"⁸, וממשיך ומסיים "בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

(1) תהלים קלו, ד.

(2) נדה לא, א.

(3) מיכה ז, טו.

(4) ראה גם ס' השיחות ה'תש"נ ח"א ע' 152 ואילך.

(5) ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א: ויתקן את העולם כו'.

(6) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

(7) ב"ר פמ"ב, ד. מדרש לקח טוב לך לך יד, א.

(8) יל"ש ישעי' רמז תצט.

ולאידך – בימים אלה התאספו אומות העולם (שבעים אומות) באופן ד"רגשו גוים ולאומים יהגו"⁹, לטעון לישראל "לסטים אתם כו", לא רק בנוגע לעזה או שומרון, אלא גם (ולכל לראש) בנוגע ליהודה כולל ירושלים, עיר הבירה של ארץ ישראל, "קרית חנה דוד"¹⁰ – בה בשעה שהכל יודעים את התשובה לטענה זו המפורשת בהתחלת פירוש רש"י על התורה: "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו . . נתנה לנו".

[ולמרבה הפלא – היו בכלל זה גם מדינות שדרכם להשתדל ולעשות כל התלוי בהם למען הצדק והיושר בעולם, כפי שראו גם בהנהגתם בקשר למאורעות במפרץ הפרסי באופן המתחייב ע"פ צדק ויושר (למנוע מצב של גזילה איש מרעהו, מדינה ממדינה כו), כי גם בענין זה התנהגו באופן בלתי־רצוי ביחס לבנ"י].

ויש לומר ההסברה בזה (שמאורע בלתי־רצוי זה אירע דוקא בתקופה שבה רואים נסים גלויים) – ע"ד האמור לעיל שהסדר בעולם הוא באופן של העלם וחושך, ורק אח"כ נעשה גילוי האור, ומזה מובן שאין להתפעל מזה ש"רגשו גוים ולאומים יהגו", כיון שאין זה אלא "ריק" (כסיום הכתוב), "כל ריגושן . . לריק"¹¹, כיון ש"יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו"¹², ולכן עומדים בנ"י בכל התוקף בכל הקשור לשלימותה של ארץ ישראל (ועאכו"כ בנוגע לירושלים), בידעם ש"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה . . ונתנה לנו".

וי"ל יתירה מזה – שהענין ד"רגשו גוים ולאומים יהגו" גופא הוא מסימני הגאולה, כמ"ש רש"י ש"רבותינו דרשו"¹¹ את הענין על מלך המשיח".

(משיחות שבת בראשית (אסרו־חג דשמע"צ ושמח"ת) תנש"א)

(9) תהלים ב, א.

(10) ישעי' כט, א.

(11) מדרש תהלים ויל"ש עה"פ.

(12) שם, ד.

מג.

מ'האָט שוין געזען בגלוי די נפלאות בתחלת שנה זו – בהמשך צו די נפלאות בשנה שעברה – במיוחד בקשר מיט דעם, אַז מדינה ההיא (רוסלאַנד) לאָזט אַרויס און איז מסייע טויזנטער טויזנטער אידן צו עולה זיין קיין ארץ ישראל (און אין נאָך ערטער), וואו זיי קענען לעבן אין פולע פרייהייט בחייהם הפרטיים – דער גילוי פון מעלתם של ישראל, באופן אַז אויך אוה"ע זיינען אין דעם מכיר און מסייע.

ובהקדים, אַז – דער גילוי והכרה בעולם און פון אוה"ע אין מעלתם של ישראל ווערט נתחזק מדור לדור, קומענדיק אַלס נעענטער צו דער גאולה האמיתית והשלימה, ווען עס וועט מקויים ווערן דער „והלכו גוים לאורך",¹ „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך",² וכו'.

און אַלס הכנה לזה, איז במשך הדורות – אויך אין זמן הגלות – געפינט מען אַז אפילו אוה"ע האָבן מכיר געווען אַז אידן זיינען דער עם הנבחר. כנראה בכ"כ מדרשי חז"ל [לדוגמא: די גמרא אין זבחים³, אַז אַ מלך פון אוה"ע האָט מסייע געווען אַז אַ איד זאָל זיין אָנגעטאָן „לכבוד ולתפארת", „אקיים בך והיו מלכים אומניך", ועוד].

וכידוע אויך, אַז אוה"ע רופן אַן אידן בלשונם (אויך ווען זיי רעדן איינער מיט דעם צווייטן) – דעם „עם הנבחר".

און אין דעם איז צוגעקומען נאָכמער בדורות האחרונים⁴, ובמיוחד – במדינת ארצות הברית (ועוד מדינות), וועלכע איז אַ מדינה של חסד, וואָס לאָזט אידן טאָן זייער עבודה מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, און איז זיי נאָך מסייע בזה, און מסייע אידן אין ארץ ישראל וכו'.

(1) ישע' ס, כג.

(2) שם מט, כג.

(3) יט, רע"א.

(4) וכידוע כמה סיפורים עם רבותינו נשיאינו שאוה"ע חלקו להם כבוד (ראה לדוגמא

בנוגע לאדמו"ר מהר"ש – סה"מ מלוקט ח"ד ע' כו).

ובזה גופא – איז צוגעקומען נאָכמער בשנים האחרונות, ובפרט בשנה שעברה (שנת אראנו נפלאות) און תחלת שנה זו (שנת נפלאות בה) – בנוגע צו דער היתר יציאה און סיוע פון מדינה ההיא בעליית אחינו בני לארץ ישראל, כנ"ל.

(משיחות ש"פ בראשית, מבה"ח מר"חשון תשנ"ב)

כבר ראינו בגלוי את הנפלאות בתחילת שנה זו – בהמשך לנפלאות בשנה שעברה – במיוחד בקשר לזה, שמדינה ההיא (רוסי) משחררת ומסייעת לאלפי אלפי יהודים לעלות לארץ ישראל (ולמקומות נוס-פיים), אשר במ יכולים הם לחיות במלוא החפשיות בחייהם הפרטיים – גילוי מעלתם של ישראל, באופן שגם אוה"ע מכירים ומסייעים בזה.

ובהקדים, אשר – הגילוי וההכרה של העולם ושל אוה"ע במעלתם של ישראל מתחזק מדור לדור, כשאנו מתקרבים יותר ויותר לגאולה האמיתית והשלימה, כאשר יקויים „והלכו גוים לאורך”¹, „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך”², וכו'.

וכהכנה לזה, הרי במשך הדורות – גם בזמן הגלות – רואים שאפילו אוה"ע מכירים בכך שהיהודים הם העם הנבחר. כנראה בכו"כ מדרשי חז"ל [לדוגמא: הגמרא בזבחים]³, שמלך מאוה"ע סייע שיהודי יהי לבוש „לכבוד ולתפארת”, „אקיים בך והיו מלכים אומניך”, ועוד].

וכידוע גם, שאוה"ע קוראים ליהודים בלשונם (גם כאשר הם מדברים ביניהם) – „העם הנבחר”.

ובזה נוסף עוד יותר בדורות האחרונים⁴, ובמיוחד – במדינת ארצות הברית (ועוד מדינות), אשר היא מדינה של חסד, המתירה ליהודים לעשות עבודתם מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ועוד מסייעת בזה, ומסייעת ליהודים בארץ ישראל וכו'.

ובזה גופא – נוסף יותר מכך בשנים האחרונות, ובפרט בשנה שעברה (שנת אראנו נפלאות) ובתחלת שנה זו (שנת נפלאות בה) – בנוגע להיתר היציאה והסיוע ממדינה ההיא בעליית אחינו בני"י לארץ ישראל, כנ"ל.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגדוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א
ר' יקותיאל מנחם ע"ה
ב"ר שרגא שליט"א

ראפ

חסיד ומקושר בכל נימי נפשו
לכ"ק אדמו"ר מה"מ
משגיח ומשפיע
בישיבת תומכי תמימים
ליובאוויטש המרכזית 770
ניהל הבית חב"ד
בנמלי התעופה
ובחברת "אל על" במיוחד
וזכה שהרבי שלח המצות ע"י
ואמר עליו "אונזער יקותיאל"
נואם קבוע בסיומי הרמב"ם ב-770
והדפיסם ב"תקות מנחם"
ניהל "ועד המחנכים"
פעל במרץ בעניני שלימות הארץ
ראש מטה שירה וזמרה
לקבלת פני משיח צדקנו
קירב רבים אל רבנו ובדרכי נועם
השאיר דור ישרים יבורך
הולכים בדרכי רבותינו נשיאנו

נקטף בתאונת דרכים
ביום השני לפ' "וקם שבט מישראל"
י"ב תמוז ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י ידידיו

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

לעילוי נשמת

ותיק וחסיד אי"א עוסק בצ"צ באמונה
מסור ונתון לעשות צדקה וחסד
בעל מעשים ומרץ ורב פעלים
הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן ע"ה
בן הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד
שגלוב

מקושר מאוד לכ"ק אדמו"ר מה"מ מליובאוויטש
ממיסדי ומנהלי הארגון "פרי"
לקרב את היהודים עולי רוסיא לאביהם שבשמים
ולהכניסם בבריתו של אאע"ה
המדריך והמשפיע שלהם ורבים השיב מעון
הפיץ תורה ע"י שיעוריו הרבים
ממנהלי ופעילי מבצע תפילין וכו'
השקיע כוחות רבים לטובת שכונת המלך
ולחיזוק כבוד רבני ליובאוויטש
זכה להעמיד דורות חסידים ואנשי מעשה
נפטר בשם טוב
כ"א תמוז ה'תשס"ו
ת' נ' צ' ב' ה'

לעילוי נשמת
מרת חנה חי' בת ר' יוסף ע"ה
ירון
נפטרה ביום ט"ו אלול ה'תשפ"א
ת. נ. צ. ב. ה.
*
נדפס ע"י יו"ח שיחיו

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>